

ДРТ–2023 г.

Грамадазнаўства

Варыянт змяшчае 38 заданняў і складаецца з часткі А (16 заданняў) і часткі В (22 заданні). На выкананне ўсіх заданняў адводзіцца 90 мінут. Будзьце ўважлівыя! Жадаем поспеху!

Частка А

У заданнях часткі А **толькі адзін** з прапанаваных адказаў з'яўляецца **правільным**. У бланку адказаў пад нумарам задання пастаўце метку (×) у клетачцы, якая адпавядае нумару выбранага Вамі адказу.

A1. Уласцівая чалавеку здольнасць узнаўляць рэчаіснасць у думках і вобразах, разумець тое, што адбываецца, і выбудоўваць на гэтай аснове свае паводзіны – гэта:

- 1) свядомасць;
- 2) характар;
- 3) тэмперамент;
- 4) самаацэнка;
- 5) воля.

A2. Сістэма нормаў і каштоўнасцей, якія адрозніваюць асобную групу людзей ад большасці грамадства, называецца:

- 1) дамінуючая культура;
- 2) масавая культура;
- 3) медыякультура;
- 4) субкультура;
- 5) сусветная культура.

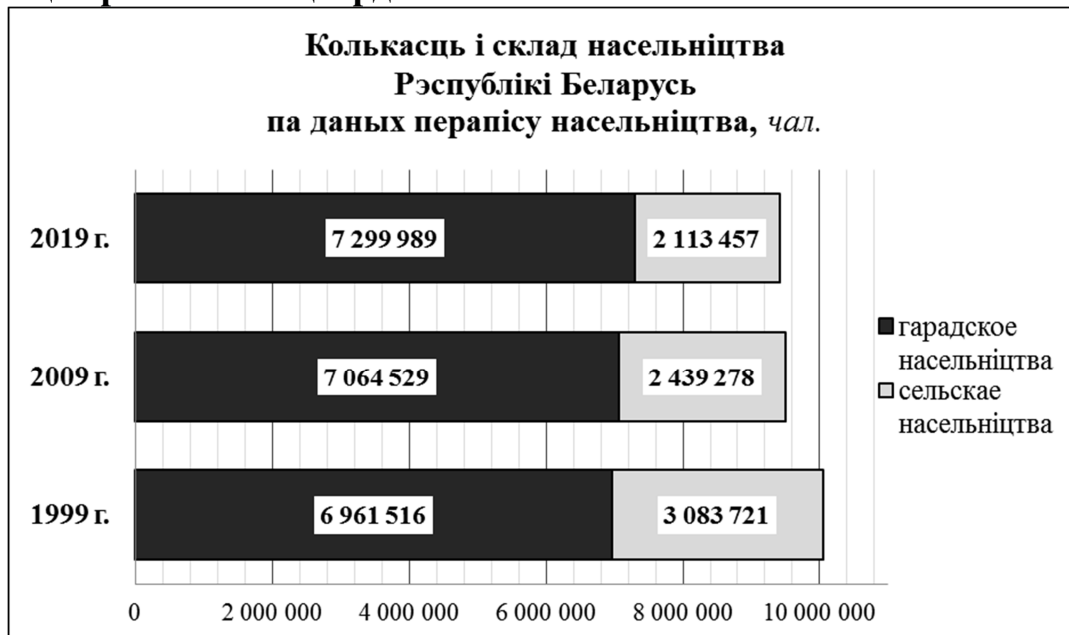
A3. Парадак дня ў галіне ўстойлівага развіцця на перыяд да 2030 г. утрымлівае:

- 1) 17 Мэт устойлівага развіцця;
- 2) 25 Мэт устойлівага развіцця;
- 3) 30 Мэт устойлівага развіцця;
- 4) 40 Мэт устойлівага развіцця;
- 5) 50 Мэт устойлівага развіцця.

A4. Дыялагічныя зносіны характарызуюцца:

- 1) дырэктыўным уздзеяннем на партнёра;
- 2) немагчымасцю свабоднага абмену думкамі;
- 3) загадамі і адсутнасцю абмеркавання;
- 4) маналагічнай формай;
- 5) роўнасцю ўдзельнікаў.

A5. Выберыце правільнае сцверджанне.

Згодна з данымі дыяграмы ў Рэспубліцы Беларусь:

- 1) З 1999 па 2009 г. адбылося істотнае павелічэнне колькасці насельніцтва краіны.
- 2) З 1999 па 2009 г. скарацілася колькасць сельскага насельніцтва.
- 3) У 1999 г. у складзе насельніцтва краіны доля жыхароў сяла пераўзыходзіла долю гарадскіх жыхароў.
- 4) У 2009 г. у горадзе пражывала менш чалавек, чым у 1999 г.
- 5) З 2009 па 2019 г. назіраўся прырост сельскага насельніцтва.

A6. Адным з узроўняў навуковага пазнання з'яўляецца:

- 1) гуманітарны;
- 2) тэхнічны;
- 3) эмпірычны;
- 4) універсітэцкі;
- 5) фундаментальны.

A7. Да неформальнай адукацыі адносяцца:

- 1) школа;
- 2) каледж;
- 3) ліцэй;
- 4) гурток па інтарэсах;
- 5) універсітэт.

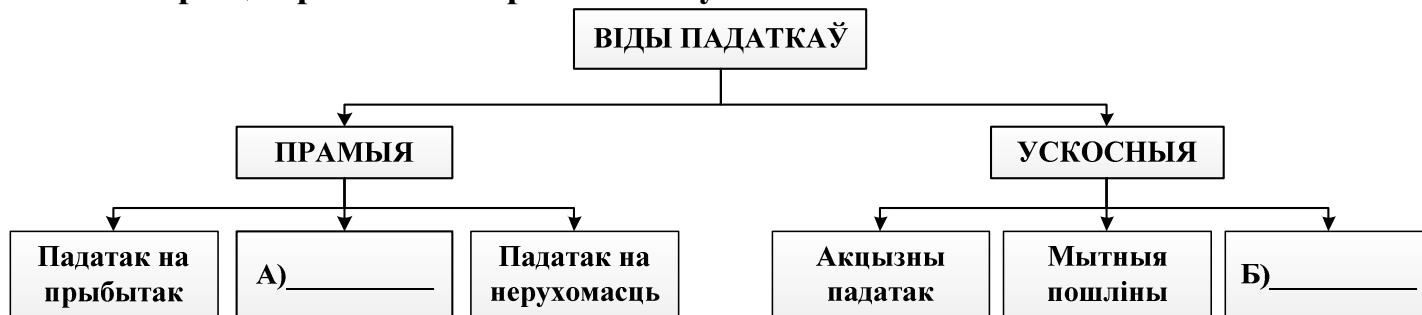
A8. Выберыце варыянт адказу, абодва элементы якога адносяцца да першасных даходаў.

а) прыбытак	1) г, д
б) стыпендыя	2) а, в
в) заработная плата	3) б, г
г) пенсія	4) а, г
д) грашовая дапамога	5) б, д

A9. Парадаксальны попыт – гэта:

- 1) памяншэнне попыту па меры росту цаны;
- 2) спажыванне аднаго тавару замест іншага;
- 3) спажыванне некалькіх тавараў адначасова;
- 4) павышэнне попыту па меры зніжэння цаны;
- 5) павышэнне попыту па меры росту цаны.

A10. Выберыце правільны варыянт запаўнення схемы:

- 1) А – падаходны падатак, Б – зямельны падатак;
- 2) А – падатак на дабаўлены кошт, Б – экалагічны падатак;
- 3) А – падаходны падатак, Б – падатак на дабаўлены кошт;
- 4) А – падатак на дабаўлены кошт, Б – зямельны падатак;
- 5) А – падатак на дабаўлены кошт, Б – падаходны падатак.

A11. Выберыце варыянт адказу, у якім правільна суаднесены характарыстыка дзяржавы і яе прыклад:

А) форма кіравання	1) абсалютная манархія
Б) форма тэрытарыяльнага ўладкавання	2) федэрацыя
	3) унітарная дзяржава
	4) прэзідэнцкая рэспубліка
	5) канфедэрацыя

- 1) A14B235;
- 2) A23B145;
- 3) A235B14;
- 4) A25B134;
- 5) A134B25.

A12. Да асноўных прынцыпаў міжнароднага гуманітарнага права адносіцца:

- 1) прынцып плюралізму;
- 2) прынцып непарушнасці дзяржаўных межаў;
- 3) прынцып падзелу ўлад;
- 4) прынцып гуманнага адносін;
- 5) прынцып арганізаванага скептыцызму.

A13. Асаблівы, ускладнены парадак змянення і дапаўнення Канстытуцыі з'яўляецца праяўленнем такой уласцівасці Канстытуцыі, як:

- 1) вышэйшая юрыдычная сіла;
- 2) устаноўчы характар;
- 3) стабільнасць;
- 4) прамое дзеянне;
- 5) ускосны характар.

A14. Да найважнейшых характарыстык правоў чалавека адносіцца:

- 1) выключэнне ўсіх;
- 2) няроўнасць;
- 3) адчужальнасць;
- 4) дыскрымінацыя;
- 5) універсальнасць.

A15. Галіна права, якая ўяўляе сабой сукупнасць прававых нормаў, што рэгулююць грамадскія адносіны, якія ўзнікаюць у працэсе арганізацыі і ажыццяўлення дзяржаўнага кіравання, – гэта:

- 1) крымінальнае права;
- 2) адміністрацыйнае права;
- 3) працоўнае права;
- 4) сямейнае права;
- 5) грамадзянскае права.

A16. Згодна з працоўным заканадаўствам Рэспублікі Беларусь працягласць працоўнага часу для работнікаў ва ўзросце ад 16 да 18 гадоў устанаўліваецца не больш за:

- 1) 2 гадзіны ў дзень;
- 2) 3 гадзіны ў дзень;
- 3) 7 гадзін у дзень;
- 4) 9 гадзін у дзень;
- 5) 10 гадзін у дзень.

Частка В

Адказы, атрыманыя пры выкананні заданняў часткі В, запішыце ў бланку адказаў. Кожную літару, лічбу пішыце ў асобнай клетачцы (пачынаючы з першай) па ўзорах, указаных у бланку. Адказ у выглядзе слова, некалькіх слоў пішыце без прабелаў, злучка або іншых раздзяляльных знакаў.

У заданні В1 дапоўніце сказ. Адказ запішыце ЛІЧБАМІ. Напрыклад: 10.

В1. У Рэспубліцы Беларусь, каб атрымаць права выбіраць, неабходна дасягнуць на дзень выбараў узросту _____ гадоў.

У заданнях В2–В4 дапоўніце сказ. Адказ запішыце словам у той форме, у якой яно павінна быць выкарыстана ў сказе.

В2. Зарэгістраваны ў спецыяльных органах добраахвотны саюз мужчыны і жанчыны, які накіраваны на стварэнне сям'і і спараджае для бакоў узаемныя правы і абавязкі, – гэта _____.

В3. У адпаведнасці з артыкулам 2 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь: «_____, яго правы, свабоды і гарантыі іх рэалізацыі з'яўляюцца найвышэйшай каштоўнасцю і мэтай грамадства і дзяржавы».

В4. Эканамічнае паняцце, якое:

- а) пайшло ад англійскага «сумка, кашалёк»;
- б) абазначае асноўны фінансавы план дзяржавы па даходах і расходах, – гэта дзяржаўны _____.

У заданні В5 адказ запішыце лічбамі, захоўваючы атрыманую паслядоўнасць. Напрыклад: 321.

В5. Размясціце ў правільнай паслядоўнасці наступныя стадыі эканамічнага росту, вылучаныя У. Ростаў у развіцці грамадства:

- 1) пераходнае грамадства;
- 2) традыцыйнае грамадства;
- 3) стадыя ўзлёту.

У заданнях **В6–В13** адказ запішыце лічбамі (парадак запісу лічбаў не мае значэння, колькасць лічбаў у адказе ва ўказаных заданнях можа адрознівацца). Напрыклад: **12** або **153**.

В6. Адзначце ТРЫ характарыстыкі, якія ўласцівыя халерыку:

- 1) інертны;
- 2) неўраўнаважаны;
- 3) спакойны;
- 4) нетаропкі;
- 5) рухавы;
- 6) узбудлівы.

В7. Адзначце ДЗВЕ праблемы, якія з'яўляюцца прадметам вывучэння этыкі:

- 1) пазнавальнасць свету;
- 2) вызначэнне сэнсу жыцця;
- 3) тлумачэнне ўладкавання космасу;
- 4) сутнасць маралі;
- 5) пошук першаасновы свету.

В8. Адзначце ДЗВЕ адметныя характарыстыкі калегіяльнага стылю лідарства:

- 1) апора на давер і самадысцыпліну;
- 2) забарона на галоснасць;
- 3) жорсткасць, строгі кантроль і дысцыпліна;
- 4) аднаасобнае прыняцце рашэнняў;
- 5) перавага ўладных функцый;
- 6) сумеснае абмеркаванне і прыняцце рашэнняў.

В9. Адзначце ДЗВЕ характарыстыкі рыначнай эканамічнай сістэмы:

- 1) цэнтралізаванае планаванне;
- 2) калектыўная ўласнасць племя;
- 3) прыватная ўласнасць на сродкі вытворчасці;
- 4) свабода прадпрымальніцкага выбару;
- 5) дырэктыўнае размеркаванне.

В10. Адзначце ТРЫ асабістыя немаёмасныя правы мужа і жонкі:

- 1) роўныя правы адносна сумесна нажытай уласнасці;
- 2) права на сумеснае рашэнне пытанняў жыцця сям'і;
- 3) права на прадастаўленне ўтрымання ад мужа ці жонкі;
- 4) права на свабодны выбар месца жыхарства;
- 5) права на выбар прозвішча пры заключэнні шлюбу.

В11. Выберыце ДВА правільныя сцверджанні, якія характарызуюць розныя віды канкурэнцыі.

- 1) Унутрыгаліновая канкурэнцыя разгортваецца паміж прадпрыемствамі розных галін.
- 2) Найбольш распаўсюджанай формай канкурэнцыі з'яўляецца дасканалая канкурэнцыя.
- 3) Да недасканалых відаў канкурэнцыі адносяцца манапалістычная канкурэнцыя, манаполія і алігаполія.
- 4) Няцэнная канкурэнцыя прадугледжвае саперніцтва вытворцаў праз зніжэнне цаны на тавар.
- 5) Пры дасканалай канкурэнцыі адсутнічаюць бар'еры для ўваходжання на рынак прадукцыі.

В12. Выберыце ДВА правільныя сцверджанні, якія характарызуюць асноўныя віды палітычнай ідэалогіі.

- 1) Класічны лібералізм заснаваны на прынцыпе індывідуалізму і абароне прыватнай уласнасці.
- 2) Да правых ідэалогій адносяць камунізм і сацыялізм.
- 3) Для класічнага сацыялізму прыватная ўласнасць свяшчэнная і недатыкальная.
- 4) Лібералізм, кансерватызм і сацыялізм не прыцягвалі якіх-небудзь змен з часу свайго ўзнікнення.
- 5) Сучасны кансерватызм прызнае неабходнасць рэформ, якія павінны абапірацца на традыцыйныя асновы.
- 6) Лібералізм узнікае ў пачатку XIX ст. як ідэалогія рабочага класа.

В13. Выберыце ТРЫ правільныя сцверджанні, якія характарызуюць дзяржаўную ўладу ў Рэспубліцы Беларусь.

- 1) Тэрмін паўнамоцтваў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь – 5 гадоў.
- 2) Галоўнай функцыяй Парламента Рэспублікі Беларусь з'яўляецца заканатворчасць.
- 3) Члены Урада Рэспублікі Беларусь абіраюцца насельніцтвам шляхам прамых выбараў.
- 4) Парламент Рэспублікі Беларусь складаецца з 2 палат – Палаты прадстаўнікоў і Савета Міністраў.
- 5) Нацыянальны сход Рэспублікі Беларусь з'яўляецца органам выканаўчай улады.
- 6) Усебеларускі народны сход прапануе правядзенне рэспубліканскіх рэфэрэндумаў.

У заданнях В14–В17 адказ запішыце ў выглядзе спалучэння літар і лічбаў, захоўваючы алфавітную паслядоўнасць літар верхняга рада. Напрыклад: А1Б6В4.

Памятайце, што некаторыя даныя ніжняга рада могуць не выкарыстоўвацца.

В14. Устаўце ў прыведзеным тэксце на месцы пропускаў словы (словазлучэнні) з прапанаванага спіска, якія падыходзяць па сэнсе. Выбірайце словы (словазлучэнні) паслядоўна, мысленна ўстаўляючы іх у патрэбнай форме.

Нямецкі філосаф О. Шпенглер з'яўляецца прадстаўніком А) _____ падыходу да вывучэння грамадства. У сваёй працы пад назвай Б) _____ ён вылучыў восем культур, якія, на яго думку, з'яўляюцца сапраўднымі творцамі сусветнай гісторыі. О. Шпенглер лічыў, што цывілізацыя – гэта стадыя В) _____ культуры

1) выраджэнне	3) росквіт	5) «Расія і Еўропа»
2) фармацыйны	4) «Заняпад Еўропы»	6) цывілізацыйны

В15. Устаўце ў прыведзеным тэксце на месцы пропускаў словы (словазлучэнні) з прапанаванага спіска, якія падыходзяць па сэнсе. Выбірайце словы (словазлучэнні) паслядоўна, мысленна ўстаўляючы іх у патрэбнай форме.

Адным з першых, хто заняўся пытаннем даследавання сацыяльнай камунікацыі, быў А) _____, які прадставіў сваю мадэль камунікацыі. У структуры камунікацыі можна вылучыць пяць элементаў: камунікатар, паведамленне, канал камунікацыі, аўдыторыя і Б) _____. Вылучаюць мноства падходаў да класіфікацыі сацыяльнай камунікацыі. У залежнасці ад суб'ектаў камунікацыі вылучаюць В) _____ камунікацыю

1) міжасобасная, міжгрупавая і масавая	4) Ё. Шумпетер
2) Г. Ласуэл	5) зваротная сувязь
3) адпраўнік	6) вербальная і невербальная

B16. Устаўце ў прыведзеным тэксце на месцы пропускаў словы (словазлучэнні) з прапанаванага спіска, якія падыходзяць па сэнсе. Выбірайце словы (словазлучэнні) паслядоўна, мысленна ўстаўляючы іх у патрэбнай форме.

<p>Філасофія мае як падабенства, так і адрозненні ад іншых формаў пазнання свету. Напрыклад, філасофія адрозніваецца ад такой формы пазнання свету, як А) _____, сваёй доказнасцю і дакладнасцю паняццяў, што выкарыстоўваюцца. У адрозненне ад рэлігіі філасофскае мысленне Б) _____. Пры гэтым філасофія, таксама як і навука, абапіраецца на В) _____</p>	
1) характарызуецца ўнутранай свабодай	4) рацыянальнае разважанне і логіка
2) міфалогія	5) абмежаванае дагматамі веры
3) навука	6) мастацкія вобразы і асацыяцыі

B17. Устаўце ў прыведзеным тэксце на месцы пропускаў словы (словазлучэнні) з прапанаванага спіска, якія падыходзяць па сэнсе. Выбірайце словы (словазлучэнні) паслядоўна, мысленна ўстаўляючы іх у патрэбнай форме.

<p>Адной з задач дзяржаўнага рэгулявання эканомікі з'яўляецца недапушчэнне высокай інфляцыі. У міжнароднай практыцы прынята лічыць, што жаданы ўзровень інфляцыі складае прыкладна А) _____ працэнтаў за год. Па тэмпах росту вылучаюць Б) _____ інфляцыю, а таксама гіперінфляцыю. Інфляцыя попыту ўяўляе сабой рост цэн у выніку В) _____</p>	
1) 30–50	4) апырэджванне даходаў насельніцтва над аб'ёмам тавараў
2) 3–5	5) умераная і галапіруючая
3) адкрытая і скрытая	6) страта беспрацоўнымі кваліфікацыі

У заданнях **B18–B21** адказ запішыце ў выглядзе спалучэння літар і лічбаў, захоўваючы алфавітную паслядоўнасць літар левага слупка. Напрыклад: **A1B3B4**.

Памятайце, што адзін з варыянтаў, прапанаваных у правым слупку, з'яўляецца лішнім.

B18. Устанавіце адпаведнасць.

Прынцып дэмакратыі	Праяўленне
А) палітычны і ідэалагічны плюралізм	1) права грамадзян свабодна выбіраць і быць абранымі ў дзяржаўныя органы ўлады
Б) выбары і ўсеагульнае выбарчае права	2) існаванне сістэмы «стрымлівання і процівагі», каб выключыць злоўжыванне ўладай
В) падзел улад	3) уся палітычная ўлада сканцэнтравана ў руках аднаго чалавека
	4) існаванне мноства партый, палітычных аб'яднанняў, рухаў

B19. Устанавіце адпаведнасць.

Паняцце	Азначэнне
А) талент	1) анатамічныя і фізіялагічныя асаблівасці нервовай сістэмы, якія складаюць біялагічную аснову развіцця здольнасцей
Б) матыў	2) моцныя кароткачасовыя эмацыйныя рэакцыі
В) задаткі	3) заахвочванне да ўсвядомленых актыўных дзеянняў, аснову якіх складае эмацыйна перажытае жаданне нечага дасягнуць, нешта здзейсніць у жыцці
	4) высокі ўзровень спецыяльных здольнасцей

В20. Устанавіце адпаведнасць.

Ранняя форма рэлігійных вераванняў	Характарыстыка
А) фетышызм Б) анімізм В) татэмізм	1) вера ў існаванне аднаго абсалютнага Бога 2) вера ў існаванне душы і духаў 3) уяўленне пра звышнатуральную сувязь паміж групай людзей і пэўным відам жывёл, раслін 4) вера ў звышнатуральную сілу матэрыяльных прадметаў

В21. Устанавіце адпаведнасць.

Функцыя палітычных партый	Праяўленне
А) палітычная функцыя Б) функцыя прадстаўніцтва В) выхаваўчая функцыя	1) выказванне групавых патрабаванняў грамадзян да дзяржавы 2) барацьба за заваяванне і выкарыстанне дзяржаўнай улады 3) палітычная асвета і адукацыя членаў і прыхільнікаў партыі 4) выпрацоўка ідэалогіі як тэарэтычнай асновы дзейнасці партыі

У заданні **В22** адказ запішыце ў выглядзе спалучэння літар і лічбаў, захоўваючы алфавітную паслядоўнасць літар левага слупка, парадак запісу лічбаў не мае значэння. Напрыклад: **A13B24**.

Памятайце, **УСЕ** варыянты, прапанаваныя ў правым слупку, павінны быць выкарыстаны.

В22. Устанавіце адпаведнасць.

Сістэма органаў забеспячэння законнасці і правапарадку ў Рэспубліцы Беларусь	Прыклад
А) органы ўнутраных спраў Б) органы юстыцыі	1) міліцыя 2) орган прымусовага выканання судовых рашэнняў 3) аддзел запісу актаў грамадзянскага стану 4) падраздзяленне па грамадзянстве і міграцыі